

Dosarul nr. 2rac-8/23
2-20150412-01-2rac-13012023

Prima instanță - (Judecătoria Chișinău, sediul Centru) jud. G. Manoli
Instanța de apel - (Curtea de Apel Chișinău) jud. A. Pahopol, R. Pulbere, V. Mihaila

D E C I Z I E

15 martie 2023

mun. Chișinău

Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit
al Curții Supreme de Justiție,

în componența:

Președintele ședinței, judecătorul
judecătorii

Maria Ghervas
Galina Stratulat
Mariana Pitic
Iurie Bejenaru
Dumitru Mardari

examinând recursul declarat de Întreprinderea Mixtă „Zernoff” Societate cu Răspundere Limitată,

în cauza civilă intentată la cererea de chemare în judecată depusă de Societatea pe Acțiuni „Cereale-Glodei” împotriva Întreprinderii Mixte „Zernoff” Societate cu Răspundere Limitată cu privire la încasarea dobânzii de întârziere și compensarea cheltuitelor de judecată,

împotriva deciziei din 29 noiembrie 2022 a Curții de Apel Chișinău,

c o n s t a t ă:

La 27 noiembrie 2020, SA „Cereale-Glodei” a depus cerere de chemare în judecată împotriva ÎM „Zernoff” SRL, solicitând încasarea dobânzii de întârziere în sumă de 761 302,47 de lei, pentru neachitarea în termen a datoriei încasate în baza hotărârii din 22 martie 2019 și compensarea cheltuielilor de judecată în sumă de 22 840 de lei.

În motivarea acțiunii, a relatat că prin hotărârea din 22 martie 2019 a Judecătoriei Chișinău, sediul Centru, s-a încasat din contul ÎM „Zernoff” SRL în beneficiul SA „Cereale-Glodei” suma de 3 797 798,20 lei, cu titlu de datorie pentru marfa livrată, suma de 1 447 989,49 de lei cu titlu de dobândă de întârziere, suma de 244 983,40 de lei cu titlu de penalitate și suma de 50 000 lei cu titlu de cheltuieli de judecată.

Ulterior, prin decizia din 28 noiembrie 2019 a Curții de Apel Chișinău, a fost menținută fără modificări hotărârea instanței de fond, iar prin încheierea Curții Supreme de Justiție din 8 iulie 2020, recursul înaintat de ÎM „Zernoff” SRL a fost declarat inadmisibil.

Suma de 5 540 771,09 lei, care a fost încasată prin hotărârea din 22 martie 2019 a Judecătoriei Chișinău, sediul Centru, a fost achitată de către ÎM „Zernoff” SRL la data de 15 iulie 2020.

Astfel, a menționat că anterior, instanța de judecată a încasat dobânda de întârziere până la data pronunțării hotărârii judecătorești – 22 martie 2019, iar ÎM „Zernoff” SRL a achitat suma de 3 797 798,20 de lei la 15 iulie 2020.

Iar, prezenta acțiune are scopul încasării dobânzii de întârziere în sumă de 761 302,47 de lei, pentru perioada 22 martie 2019 – 15 iulie 2020, în temeiul art. 942 alin. (1) și (2) din Codul civil.

Prin hotărârea din 29 martie 2021 a Judecătoriei Chișinău, sediul Centru, s-a admis parțial acțiunea.

S-a încasat de la ÎM „Zernoff” SA în beneficiul SRL „Cereale-Glodeni” suma de 667 892,24 de lei cu titlu de dobândă de întârziere calculată pentru perioadele 23 martie 2019 – 17 martie 2020 și 16 mai 2020 – 15 iulie 2020, pentru neexecutarea obligației de plată a sumei de 3 797 798,20 de lei.

S-a încasat de la ÎM „Zernoff” SA în beneficiul SRL „Cereale-Glodeni” taxa de stat în mărime de 20 036,76 de lei, calculată din suma pretențiilor admise din acțiune.

La 29 aprilie 2021, ÎM „Zernoff” SA a declarat apel împotriva hotărârii, solicitând casarea acesteia, cu emiterea unei hotărâri noi prin care acțiunea să fie respinsă integral.

Prin decizia din 29 noiembrie 2022 a Curții de Apel Chișinău, s-a respins apelul declarat de ÎM „Zernoff” SA și s-a menținut hotărârea din 29 martie 2021 a Judecătoriei Chișinău, sediul Centru.

La 2 decembrie 2022, ÎM „Zernoff” SA a declarat recurs împotriva deciziei instanței de apel, solicitând admiterea acestuia, casarea deciziei și a hotărârii, cu trimiterea cauzei la rejudecare în prima instanță, în alt complet de judecată.

În motivarea recursului, a invocat că hotărârile contestate urmează a fi casate ca fiind emise cu aplicarea eronată a normelor de drept material și procedural.

Consideră că instanțele de judecată ierarhic inferioare nu au luat în considerare prevederile art. 965 alin. (2) din Codul civil, care stabilesc că dacă obligația este stinsă, debitorul nu este obligat să plătească dobânda și penalitățile sau să repare prejudiciul.

În context, a susținut că până la stingerea obligației pecuniare adjudecată prin hotărârea din 22 martie 2019, adică până la data executării integrale a obligației de plată care a avut loc la 15 iulie 2020, SA „Cereale-Glodeni” nu a solicitat achitarea cărorva sume cu titlu de dobândă legală. Or, după cum se indică în acțiune, cererea/notificarea cu privire la achitarea dobânzii de întârziere pe perioada de la 22 martie 2019 – 15 iulie 2020, a fost expediată la 17 iulie 2020 și recepționată de recurentă la 24 iulie 2020. Adică, cerința intimată cu privire la achitarea dobânzii legale de întârziere calculate pentru perioada 22 martie 2019 – 15 iulie 2020, a fost formulată și înaintată debitorului după data stingerii obligației pecuniare. În acest caz fiind pe deplin aplicabile speței prevederile art. 965 alin. (2) din Codul civil, dar care nu și-a găsit aplicare la emiterea hotărârilor judecătorești recurate, fapt ce a dus la emiterea unei soluții contrare legii și la încălcarea drepturilor fundamentale ale recurentei la proprietate și la un proces echitabil.

Astfel, a invocat că prima instanță a ignorat cu aplicarea prevederilor de drept material ce guvernează raportul juridic material litigios stabilit la art. 965 alin. (2) din Codul civil, iar instanța de apel i-a dat o interpretare eronată contrar prevederilor art. 432 alin. (2) lit. c) din Codul de procedură civilă.

Totodată, a invocat că atât prima instanță cât și instanța de apel au ignorat prevederile art. 22 alin. (1) lit. g) din Codul de executare, care nu și-a găsit aplicare la emiterea hotărârilor recurate, în conformitate cu care, competența de a calcula dobânzile de întârziere rezultate din suma adjudecată în temeiul unei hotărâri judecătorești executorii aparține executorului judecătoreesc.

De asemenea, recurenta a remarcat că probatoriul administrat atestă cu desăvârșire netemeinicia acțiunii înaintate și a hotărârilor judecătorești adoptate pe caz. Fapt care denotă caracterul arbitrar al aprecierii probelor de către instanțele ierarhic inferioare în hotărârile recurate.

A conchis că soluția primei instanțe, menținută prin decizia instanței de apel, privind încasarea dobânzii de întârziere solicitate după stingerea obligației și contrar competenței, este nejustificată și contrară dispozițiilor art. 965 alin. (2) din Codul civil și art. 22 alin. (1) lit. g) din Codul de executare, dar și principiilor ce garantează protecția dreptului de proprietate, securității raporturilor juridice și dreptul la un proces echitabil.

Subsecvent, a menționat că instanța de apel a lăsat fără examinare cererea recurantei privind atragerea în proces în calitate de intervenient accesoriu a fostului administrator al ÎM „Zernoff” SA.

În conformitate cu art. 434 din Codul de procedură civilă, recursul se declară în termen de 2 luni de la data comunicării hotărârii sau a deciziei integrale, dacă legea nu prevede altfel. Termenul de 2 luni este termen de decădere și nu poate fi restabilit.

Referitor la termenul de declarare a recursului, Colegiul reține că decizia din 29 noiembrie 2022 a Curții de Apel Chișinău a fost expediată ÎM „Zernoff” SA și reprezentantului acesteia prin intermediul poștei electronice, la 4 ianuarie 2023 (f.d. 248-249). Iar cererea de recurs a fost depusă anterior, la 2 decembrie 2022, în termen.

În conformitate cu art. 439 alin. (2) și (3) din Codul de procedură civilă, după parvenirea dosarului, un complet din 3 judecători decide asupra admisibilității recursului, dispune expedierea copieii de pe recurs intimatului, cu înștiințarea despre necesitatea depunerii obligatorii a referinței timp de o lună de la data primirii acesteia.

Judecătorul raportor verifică încadrarea în prevederile legii a temeiurilor invocate în recurs și face un raport verbal în fața completului de judecată instituit în conformitate cu alin. (2).

Prin referința din 18 ianuarie 2023, SA „Cereale-Glodeni” a solicitat declararea recursului drept inadmisibil.

Prin încheierea din 8 februarie 2023 a Curții Supreme de Justiție, recursul declarat de ÎM „Zernoff” SA, a fost considerat admisibil.

Prin referința din 1 martie 2023, SA „Cereale-Glodeni” a menționat că cererea de recurs este neîntemeiată și formală, având drept scop tergiversarea examinării cauzei.

Reprezentantul SA „Cereale-Glodeni” consideră că la caz, nu sunt aplicabile prevederile art. 965 din Codul civil, urmând a fi aplicate prevederile art. 901 alin. (1) și art. 966 din Codul civil.

Astfel, a solicitat respingerea recursului declarat de ÎM „Zernoff” SA și menținerea deciziei din 29 noiembrie 2022 a Curții de Apel Chișinău.

În conformitate art. 441 din Codul de procedură civilă, în cazul în care recursul este considerat admisibil, un complet din 5 judecători examinează fondul recursului.

Conform art. 442 alin. (1) din Codul de procedură civilă, judecând recursul declarat împotriva deciziei date în apel, instanța verifică, în limitele invocate în recurs și în baza referinței depuse de către intimat, legalitatea hotărârii atacate, fără a administra noi dovezi.

Art. 444 din Codul de procedură civilă, prevede că recursul se examinează fără înștiințarea participanților la proces. Completul din 5 judecători decide asupra oportunității invitării tuturor participanților sau a reprezentanților acestora pentru a se pronunța cu privire la problemele de legalitate invocate în cererea de recurs.

La caz, Colegiul a considerat inoportună invitarea acestora, întrucât argumentele expuse în cererile de recurs și referință au fost formulate cu suficientă precizie.

În cauza CtEDO Covalenco v. Moldova nr. 72164/14 16 septembrie 2020, Curtea a statuat că este necesar organizarea unei audieri: a) în cazul în care există necesitatea de a evalua dacă circumstanțele au fost stabilite corect de către autorități (a se vedea Malhous v. Republica Cehă [MC], nr. 33071/96, § 60, 12 iulie 2001); b) atunci când circumstanțele cer ca instanța să-și formeze propria impresie referitoare la justițiabili, prin acordarea dreptului de a explica propria lor situație personală, în mod direct sau prin intermediul unui reprezentant (a se vedea Göç, pre-citată, § 51; Miller, pre-citată, § 34 in fine; și Andersson v. Suedia, nr. 17202/04, § 57, 7 decembrie 2010); c) în cazul în care instanța are nevoie de a obține o clarificare cu privire la anumite detalii, inter alia prin intermediul unei audieri (a se vedea Fredin v. Suedia (nr. 2), 23 februarie 1994, § 22, Seria A nr. 283-A, și Lundevall v. Suedia, nr. 38629/97, § 39, 12 noiembrie 2002).

La cazul din speță, toate punctele de drept care puteau exista, pot fi cercetate și soluționate în mod obiectiv pe baza înscrisurilor și documentelor prezente la dosar.

În esență, recurenta și intimata au avut posibilitatea să prezinte poziția în scris și să răspundă la argumentele părților adverse.

În conformitate cu art. 445 alin. (1) lit. b) din Codul de procedură civilă, instanța de recurs, după ce judecă recursul, este în drept să admită recursul și să caseze integral sau parțial decizia instanței de apel și hotărârea primei instanțe, pronunțând o nouă hotărâre.

În conformitate cu art. 432 alin. (1) și (2) din Codul de procedură civilă, părțile și alți participanți la proces sânt în drept să declare recurs în cazul în care se invocă încălcarea esențială sau aplicarea eronată a normelor de drept material sau a normelor de drept procedural. Se consideră că normele de drept material au fost încălcate sau aplicate eronat în cazul în care instanța judecătorească: a) nu a aplicat legea care trebuia să fie aplicată; b) a aplicat o lege care nu trebuia să fie aplicată; b¹) a aplicat o lege care a fost declarată neconstituțională; c) a interpretat în mod eronat legea; d) a aplicat în mod eronat analogia legii sau analogia dreptului.

Potrivit alin.(4), săvârșirea altor încălcări decât cele indicate la alin.(3) constituie temei de declarare a recursului doar în cazul și în măsura în care acestea au dus sau ar fi putut duce la soluționarea greșită a cauzei sau în cazul în care instanța de recurs consideră că aprecierea probelor de către instanța judecătorească a fost arbitrară, sau în cazul în care erorile comise au dus la încălcarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului.

Din perspectiva temeiurilor reținute, la caz ÎM „Zernoff” SA a pretins că instanțele de judecată au aplicat eronat normele de drept material și au apreciat arbitrar probele.

Colegiul lărgit menționează că nu va formula un răspuns detaliat pentru fiecare argument al recursului, ci va analiza doar motivele decisive pentru soluționarea prezentei cauze (a se vedea cauza García Ruiz vs Spania (Marea Cameră), 21 ianuarie 1999, parag.26; Moreira Ferreira vs Portugalia (nr.2) (Marea Cameră); 11 iulie 2017, parag.84, 98).

Astfel, circumstanțele cauzei prezentate de părți și determinate de instanțele de judecată în fazele procesuale anterioare denotă, că temei pentru înaintarea acțiunii în instanța de judecată a constituit faptul executării cu întârziere a hotărârii din 22 martie 2019 a Judecătorei Chișinău, sediul Centru, fiind solicitată în principal încasarea dobânzii de întârziere în sumă de 761 302,47 de lei pentru perioada de la pronunțarea hotărârii – 22 martie 2019 și până la executarea ei – la 15 iulie 2020.

Reclamanta a considerat că este îndreptățită de a solicita încasarea dobânzii de întârziere pentru perioada menționată, în temeiul art. 942 alin. (1) și (2) din Codul civil.

Examinând acțiunea, prima instanță a considerat-o întemeiată și a admis-o parțial, motivând că SA „Cereale-Glodeni” poate pretinde să i se calculeze și încaseze dobândă de întârziere de la data la care hotărârea judecătorească din 22 martie 2019 a devenit definitivă și până la data plății efective a obligației, adică 15 iulie 2020, potrivit prevederilor art. 942 alin. (1) și (2) din Codul civil.

Reținând că soluția oferită de prima instanță este justă, instanța de apel a decis respingerea apelului declarat de ÎM „Zernoff” SA și menținerea hotărârii primei instanțe.

Nefiind de acord cu soluția instanțelor de judecată ierarhic inferioare, ÎM „Zernoff” SA a declarat recurs.

Examinând recursul, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție consideră că acesta urmează a fi admis, cu casarea deciziei instanței de apel și a hotărârii primei instanțe, cu emiterea unei noi decizii, pentru considerentele ce se vor arăta în continuare.

Astfel, Colegiul subliniază că în conformitate cu art. 901 alin. (1) și (5) din Codul civil, atunci când, fără justificare, debitorul nu își execută obligația, creditorul poate, în condițiile legii și, după caz, ale contractului, la alegerea sa: a) să ceară executarea silită a obligației; b) să suspende executarea obligației corelative; c) să reducă obligația sa corelativă; d) să recurgă la rezoluțiunea contractului; e) să ceară plata de despăgubiri pentru prejudiciul suferit prin neexecutare; f) să exercite orice alt mijloc juridic de apărare, prevăzut de lege sau contract, pentru realizarea dreptului său încălcat prin neexecutare.

Neexecutarea obligației înseamnă orice abatere, cu sau fără justificare, de la executarea corespunzătoare a obligației și include neexecutarea totală sau parțială a obligației, executarea necorespunzătoare sau cu întârziere a obligației.

Conform art. 942 alin. (1) din Codul civil, în cazul în care o sumă de bani nu este plătită la scadență, creditorul are dreptul la dobândă de întârziere pentru suma respectivă din data imediat următoare scadenței plății până la data în care s-a efectuat plata, la rata prevăzută la alin.(2) ori la o altă rată prevăzută de dispozițiile legale speciale.

Astfel, Colegiul relevă că prin prevederile legale menționate, este reglementat dreptul creditorului de a pretinde încasarea dobânzilor de întârziere, pentru perioada de întârziere, în cazul în care debitorul este în întârziere pentru executarea obligațiilor de plată.

Cu toate acestea, prevederile legale mai stabilesc și că în condițiile în care obligația de plată a fost executată, pretinderea ulterioară a dobânzilor de întârziere nu poate fi satisfăcută, iar debitorul nu este obligat să o plătească, decât în situația în care creditorul la acceptarea executării obligației nu și-a rezervat expres dreptul de a pretinde încasarea respectivelor dobânzi.

În sensul dat, instanța de recurs menționează că în conformitate cu art. 965 din Codul civil, prin stingerea obligațiilor, încetează raporturile juridice dintre părți în partea ce se referă la obligația stinsă. Dacă obligația este stinsă, debitorul nu este obligat să plătească dobânda și penalitățile or să repare prejudiciul.

Totodată, potrivit art. 949 alin. (2) și (3) din Codul civil, creditorul are dreptul să pretindă repararea prejudiciului în partea neacoperită prin penalitate (clauză penală inclusivă). În cazurile prevăzute de lege sau contract, creditorul poate cere sau despăgubiri, sau penalitate (clauză penală alternativă), poate cere repararea prejudiciului peste penalitate (clauză penală punitivă) sau poate cere doar penalitate (clauză penală exclusivă).

În cazul în care a primit executarea, creditorul poate cere plata penalității numai dacă și-a rezervat expres acest drept la primirea executării.

La cazul din speță, din materialele cauzei nu poate fi dedusă situația în care reclamanta și-ar fi rezervat dreptul de a pretinde dobânzi de întârziere, expediind o reclamație în adresa pârâtei imediat după primirea sumelor încasate prin hotărârea din 22 martie 2019.

Deci, prin prisma prevederilor menționate, creditorului, care a primit executarea obligației cu întârziere, i se acordă dreptul de a pretinde plata dobânzilor de întârziere, doar dacă și-a rezervat expres acest drept la primirea executării.

Iar, având în vedere aceste considerații, Colegiul lărgit consideră că reclamanta nu are dreptul să pretindă de la pârâtă încasarea dobânzii de întârziere solicitată, întrucât obligațiile de plată a sumei de 5 540 771,09 lei au fost stinse anterior, potrivit art. 965 din Codul civil, precum și, analogic art. 949 alin. (3) din Codul civil, nu și-a rezervat dreptul de a cere plata acestora imediat la primirea executării, deoarece pârâtii și-au stins obligațiile aferente contractelor de împrumut. Or, potrivit legislației sus menționate, dacă creditorul primește de la debitor executarea unei obligații tardive, fără a înainta pretenții la primirea executării, se prezumă că acestuia nu i-au fost cauzate careva prejudicii, dat fiind faptul că acesta nu le pretinde.

Deci, în virtutea faptului că ÎM „Zernoff” SA a stins obligația de plată, iar somarea despre pretenția de încasare a dobânzii de întârziere a fost expediată după executarea a obligațiunilor de plată, SA „Cereale-Glodenii” nu mai are dreptul să prezinte debitorului oarecare creanțe legate de sumele încasate prin hotărârea din 22 martie 2019.

În aceste condiții, având în vedere că cerința reclamantei cu privire la achitarea dobânzii legale de întârziere calculate pentru perioada 22 martie 2019 – 15 iulie 2020, a fost formulată și înaintată pârâtei după data stingerii obligației pecuniare, prin efectul art. 642 din Codul civil, ÎM „Zernoff” SA este eliberată de plata eventualelor dobânzi de întârziere.

Din aceste motive și având în vedere că prima instanță și instanța de apel au stabilit circumstanțele cauzei și nu este necesară verificarea suplimentară și administrarea unor noi dovezi, însă au încălcat normele de drept material și de drept procedural, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție ajunge la concluzia de a admite recursul declarat de ÎM „Zernoff” SA, de a casa integral decizia din 7 octombrie 2021 a Curții de Apel Chișinău și hotărârea din 29 martie 2021 a Judecătoriei Chișinău, sediul Centru și de a emite o hotărâre nouă de respingere a acțiunii.

În conformitate cu art. 444 și 445 alin. (1) lit. b) și alin. (3) din Codul de procedură civilă Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție

d e c i d e :

Se admite recursul declarat de Întreprinderea Mixtă „Zernoff” Societate cu Răspundere Limitată.

Se casează integral decizia din 7 octombrie 2021 a Curții de Apel Chișinău și hotărârea din 29 martie 2021 a Judecătoriei Chișinău, sediul Centru și se emite o hotărâre nouă, prin care:

Se respinge cererea de chemare în judecată depusă de Societatea pe Acțiuni „Cereale-Glodeni” împotriva Întreprinderii Mixte „Zernoff” Societate cu Răspundere Limitată cu privire la încasarea dobânzii de întârziere și compensarea cheltuielilor de judecată.

Decizia este irevocabilă.

Președintele ședinței,
judecătorul

Maria Ghervas

judecătorii

Galina Stratulat

Mariana Pitic

Iurie Bejenaru

Dumitru Mardari